

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ВИХОВАТЕЛІВ ДО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ДОШКІЛЬНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Людмила Петько

Київ

У статті розглядаються шляхи підготовки майбутніх педагогів-вихователів щодо навчання іноземної мови дітей в дошкільних освітніх закладах.

Ключові слова: майбутній педагог-вихователь, дошкільна освіта, іноземна мова

Актуальність нашої роботи викликана положеннями Базового компоненту дошкільної освіти (у новій редакції) [1], що окреслили переорієнтацію дошкільної освіти на *розвиток особистості дитини*, рішеннями вперше проведеного за останні 15 років розширеного засідання колегії МОНмолодьспорту України у вересні 2012 р. «Стан та перспективи розвитку дошкільної освіти України» [12], де було озвучено, що дошкільну освіту здобувають 1 млн 385 тис. дітлахів, що становить 81,5% від загальної кількості дітей 3–6 років, до того ж 99,9% дошкільною освітою охоплено дітей старшого дошкільного віку.

Зміст Базового компоненту побудовано на основі компетентнісного підходу відповідно вікових можливостей дітей і спрямовує педагогів на цілісний і загальний розвиток дитини, розглядає дошкільний вік як підґрунття для набуття у подальшому спеціальних знань та вмінь, окреслює головні лінії розвитку дитини: фізичний, психічний та морально-духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, ціннісної етичної орієнтації з формування навичок практичного життя, емоційної сприйнятливості та сприяння розвитку індивідуальності дитини [1].

Теза безперервної освіти: дошкільна освіта – загальноосвітній навчальний заклад – коледж – ВНЗ – післядипломна освіта, прийнята сучасними глобалізаційними процесами, що відбуваються у світі, тому *метою нашої*

статті визначимо вихідну ланку у системі безперервної освіти – розвиток особистості дитини в дошкільній освіті засобами іноземної мови (ІМ) за допомоги вихователів-педагогів.

Включення іноземної мови в систему дошкільної освіти і виховання України зумовлено такими причинами: необхідність володінням іноземною мовою (ІМ) у сучасному полікультурному просторі і недосконалістю навчання ІМ у сучасній українській педагогічній системі освіти.

«Іноземна мова» згідно Базового компоненту дошкільної освіти представлена у варіативній частині освітньої діяльності навчального закладу, де визначено зміст освіти (комунікативно-мовленнєва компетенція дитини) і окреслено результати освітньої роботи: дитина диференціює звуки іноземної мови, вимовляє їх правильно, з відповідною інтонацією; сприймає та реагує на звертання, нескладні команди та інструкції педагога, дає відповідь на прості запитання стосовно імені, віку, місця проживання тощо; знає та може озвучити окремі вірші, римування, пісеньки; робить коротке зв'язне повідомлення за запропонованою тематикою, правильно його оформлюючи з точки зору норм мови, що вивчається в межах запропонованого мовного матеріалу; уміє працювати в парах та групах [1].

Наголосимо на тому, що зовсім недавно існувала спеціальність для бакалаврів 6.010100 «Дошкільне виховання», а зараз – 6.010101 «Дошкільна освіта». Останнім часом у ВНЗ України створюються додаткові спеціальності: «Дошкільна освіта та англійська мова» [7], «Музичне мистецтво (за видами) та англійська мова», «Фізичне виховання та англійська мова». Виходячи з наведеного, завданнями ВНЗ є навчити майбутніх педагогів-вихователів, в першу чергу, володінню іноземної мови (зрозуміло, крім фахових предметів) [9], основним видам і формам планування роботи з навчання іноземної мови у ДОЗ, плануванню та проведенню занять з різними віковими групами дошкільнят з ІМ, проведенню організаційної і консультативної роботи з батьками, залученню батьків до навчально-виховного процесу.

Безумовно, спеціаліст зі старшої школи може забезпечувати навчально-виховний процес з дошкільнятами, але йому треба володіти методикою викладання ІМ у дошкільній віковій категорії. У свою чергу, вихователі демонструють дуже різні рівні володіння ІМ, але мають бажання проводити заняття з ІМ. Вихід тут один – треба вдосконалювати знання мови [9].

В силу вікових особливостей дошкільнята дуже рухливий народ, тому використання ігрових прийомів [4; 8] перетворює навчання ІМ до природного розвитку дитини. До того ж останнім часом зростає кількість гіперактивних дітей, у яких концентрація уваги дуже обмежена, що потребує від вихователів високого професіоналізму: часто виявляти винахідливість, володіти асоціативним мисленням, нема часу згадувати фрази що сказати далі, думати, «відпочити». До кожного заняття треба ретельно готуватися і до автоматизму відпрацьовувати його хід. Не секрет, що навіть досвідчені педагоги, після занять із дошкільнятами виснажені як психологічно, так і енергетично: треба всього себе віддати малечі. Паузи тут відсутні. Такий темп навчально-виховного процесу вимагає досконалого володіння ІМ від майбутніх педагогів-вихователів. Із даною категорією дітей проводити заняття набагато складніше, ніж з учнями старших класів.

Але постає дилема: у навчальному плані зі спеціальності «Дошкільня освіта» на вивчення студентами ІМ відведено не таку кількість годин, як зі спеціальності «Іноземна мова» (де готуються спеціалісти-мовники). У зв'язку з цим постає питання щодо якості володіння ІМ майбутніми вихователями. Негативним моментом виступає також і те, що ІМ викладають студентам викладачі, які ніколи не працювали з дітьми.

Зазначимо, що дослідження проблем дошкільньої освіти виступає предметом вивчення багатьох науковців за різними напрямками. Нас цікавить питання підготовки студентів до роботи з дошкільнятами засобами іноземної мови. *Згадаємо тезу О.Потебні про шкідливість для дитини двомовності, якщо у неї остаточно ще не сформувався мовно-розумовий апарат, тому що мислення дитини формується на ґрунті рідної мови [10]* (в рамках нашої статті

ми не намагаємося розглядати поняття «рідна мова» та «материнська мова» в контексті навчання дітей ІМ)

У цьому напрямку активно проводяться експериментальні дослідження щодо навчання дітей дошкільного віку іноземним мовам (О.Бойко, К.Віттенберг, Ж.Роже, В.Леопольд, Н. Імедадзе, Е.Негневицька, С.Соколовська, Т.Шкваріна)

Дошкільне дитинство – це сенситивний період опанування іноземної мови, тому не можна не погодитися із твердженням, що впровадження навчання іноземної мови дітей дошкільного віку викликало низку проблем: недостатня кількість фахівців здатних в однаковій мірі успішно працювати за двома напрямками – забезпечити дошкільну освіту і навчання іноземної мови (ІМ) [6].

К.Ю.Віттенберг намагається вирішити проблему професійної підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» зі спеціальності «Дошкільна освіта» з додатковою спеціалізацією «Іноземні мови» шляхом підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) до навчання дітей іноземних мов. Автор окреслила організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів засобами ІКТ до навчання дошкільнят ІМ і пропонує наскрізне застосування ІКТ в усіх формах організації навчально-виховної діяльності майбутніх вихователів ДОЗ, визначаючи об'єктом свого дослідження процес професійної підготовки майбутніх вихователів ДОЗ, де розробила комплекс організаційно-педагогічних умов використання ІКТ у процесі підготовки майбутніх вихователів до навчання дошкільнят іноземним мовам. Даний напрямок роботи з дошкільнятами активно розробляється і впроваджується китайськими педагогами [17, 11–46].

О.В. Бойко, розроблюючи авторську методику формування мовленнєвої активності дошкільників у процесі навчання англійської мови, визначила педагогічні умови формування англомовної мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку [5], а саме: комунікативну спрямованість навчання

англійської мови, диференційовано-індивідуалізований підхід до навчання англійської мови, забезпечення позитивних емоційних стимулів навчання, розробила модель і зміст формування англомовної мовленнєвої активності за трьома визначеними напрямками: навчальні заняття з англійської мови, робота з дітьми поза навчальними заняттями та робота з ними вдома. Цінним є і те, що науковець розглядає проблему наступності старших дошкільнят та молодших школярів (першокласників) у навчанні англійської мови, в контексті феномена «передшкільна освіта» в системі неперервної освіти, запропонованого Богуш А.М. [2].

Мета занять з англійської мови в дошкільному освітньому закладі – це розвиток у дитини елементарних навичок усного мовлення (комунікативності), розуміння змісту англомовної лексики, опанування простих англомовних лексико-граматичних навичок, розвиток у дитини пізнавального інтересу, розуміння вихованцем логічної послідовності у складанні діалогічного та монологічного висловлювань англійською мовою.

У сучасній науковій літературі (як вітчизняній, так і зарубіжній) існує невелика кількість конкретних методичних рекомендацій [3; 11; 13; 14; 15, 16], щодо навчання дітей ІМ конкретно за віковими групами: адже діти за віком розподіляються на молодшу, середню, старшу і підготовчу групи.

На нашу думку, ідеальним варіантом були б методичні розробки окремо для кожного року життя дитини – для 3-х річних малюків, 4-х річних, 5-ти річних, 6-ти річних (хоча вони вже можуть бути і першокласниками).

Перш за все треба «ставити» дошкільнятам і вимагати від них вірну вимову англійських звуків. Але є певна кількість дітей, яка потребує допомогу логопеда (мають дефекти у вимові звуків рідної мови), тому пояснення і демонстрація педагога вірної артикуляції англійських звуків (що доповнюється імітацією) дуже важливо для опанування дитиною ІМ. Попереднє опрацювання окремих звуків, слів, виразів та речень – важливий підготовчий етап для ознайомлення дітей з новим навчальним матеріалом. Діти-дошкільнята «ковтають» слова, не розподіляють речення (говорять без зупинки, без

логічного наголосу). Чільне місце у подоланні цих явищ займає спів на іноземній мові.

До значних труднощів опанування дитиною ІМ належать: сталий порядок слів (англійська, німецька, французька мови), наявність службових слів (артикль, частки, прийменники, сполучники), допоміжні дієслова, нові звуки (яких в українській мові немає), буквосполучення, дифтонги. Не можна оминути і здатність дитини до вивчення іноземної мови (у кожної дитини різні здібності) та навчання взагалі, що вимагає «особистісно орієнтованого підходу у навчанні іноземної мови дітей в дошкільному освітньому закладі» [11].

За нормативами навчального часу для вивчення ІМ для 5-ти річних дітей відводяться 20 хв. Зрозуміло, що для кращого засвоєння навчального матеріалу бажано проводити 4–5 занять на тиждень, урізноманітнюючи теми занять, наприклад у понеділок будуть співи англійською, у вівторок – заняття в уявленому Макдональдсі, у середу – фізкультура на англійській, у четвер – англійська на природі, у п'ятницю – заняття з малювання на англійською. Одним словом, планування заняття залежить від фантазії і креативності вихователя. Так дітлахи поступово оволодіють англійськими звуками, звукосполученнями, відчують мелодику англійської мови.

Не можна не зупинитися на необхідності оволодіння майбутніми педагогами дошкільних освітніх закладів прийомами проведення спокійних і рухливих ігор на ІМ [8], фізкультхвилинок, постановок театральних вистав, розучування віршиків, пісень, малювання коміксів, знання дитячих кінострічок та мультфільмів. Вдалими кроками в цьому напрямку можуть слугувати сценарії до відеокурсів англійської мови для дітей «Muzzy in Gondoland», «Muzzy comes back» (BBC English), що в значній мірі розвивають комунікативну компетентність дитини на доступному рівні, збірник пісень на англійській мові (відео з музичним супроводом) «Mother Goose».

Майбутні вихователі-педагоги повинні проводити заняття з ІМ цікаво, зрозуміло, енергійно, вміти «тримати» в полі зору всю групу дітей і кожну

дитину окремо, вміти переключати увагу дітей з одного виду діяльності на іншу, чітко планувати хід заняття.

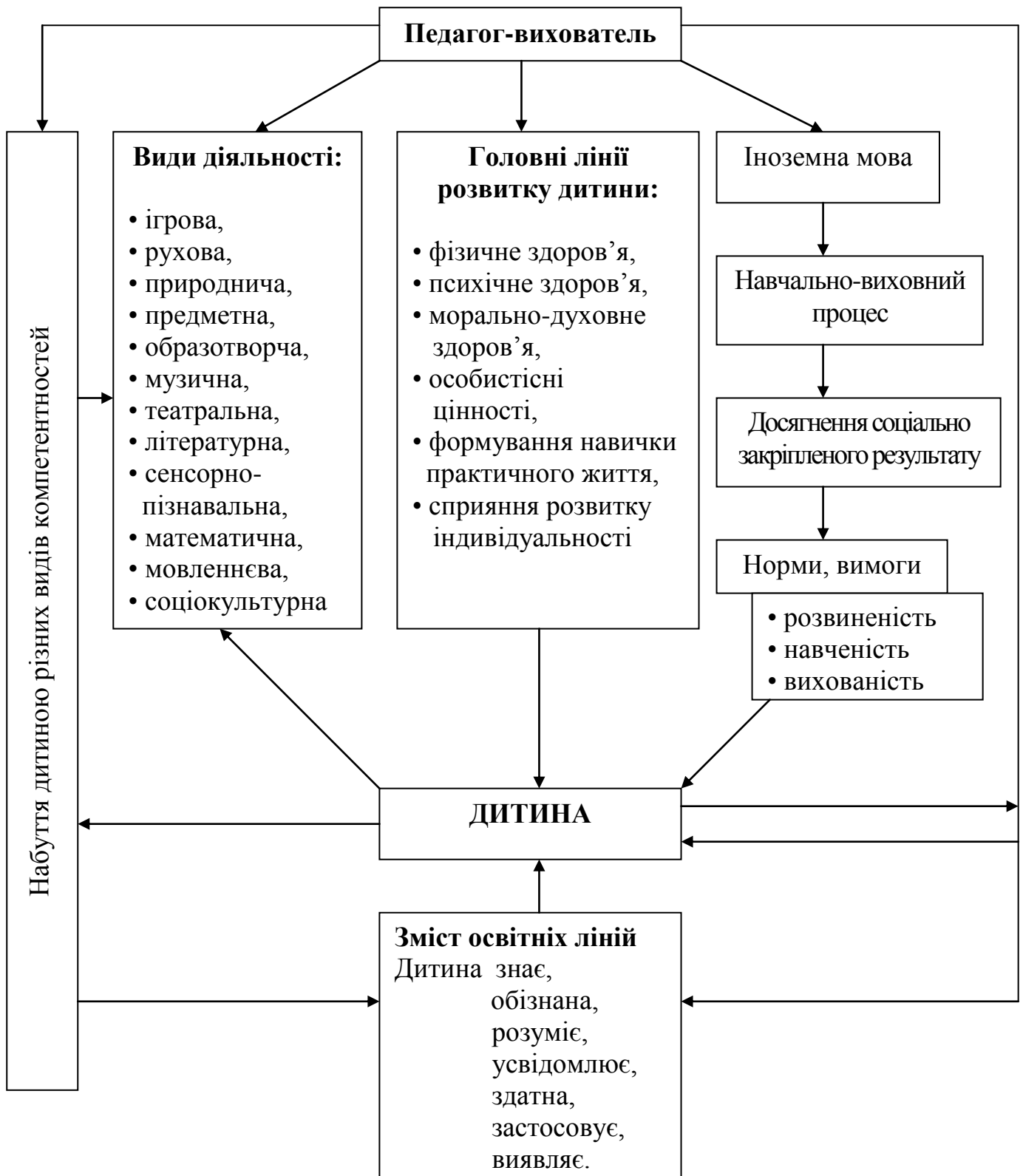
Тому оптимальним вихователем, на наш погляд, був би такий педагог, який добре володіє іноземною мовою, має музичну освіту (хоча б на рівні музичної школи), отримав диплом бакалавра чи магістра зі спеціальності «Дошкільна освіта».

Прикладом оптимальної організації навчально-виховного процесу з підготовки майбутніх педагогів-вихователів слугує Інститут розвитку дитини НПУ імені М.П. Драгоманова, де навчання студентів відбувається на базі дошкільного освітнього закладу, створено і функціонує комплекс «Дитячий садочок – Інститут».

Отже, готовність майбутнього педагога-викладача до роботи з дошкільнятами зумовлює оволодінням професійними навичками і вміннями, спрямованості на досягнення навчально-виховних цілей і завдань щодо набуття дитиною різних видів компетентностей, усвідомлення головних ліній розвитку дитини, досягнення змісту освітніх ліній в розвитку дитини у процесі навчання іноземної мови (Мал. 1), а також майбутня професійна діяльність пов'язана з необхідними психологічними характеристиками особистості майбутнього педагога.

Ми підтримуємо тезу, що готовність фахівця дошкільного профілю до навчання дітей іноземної мови найбільш оптимально має «складатися з наступних компонентів: мотиваційний, змістовий, організаційний, комунікативно-лінгвістичний та особистісно-професійний [7]».

Підсумовуючи сказане, ми дійшли висновку, що будучи першою освітньою ланкою в житті людини, дошкільна освіта повинна допомагати дитині збагачувати свої знання та реалізувати природний потенціал. Оволодіння іноземною мовою представляється одним із шляхів входження дитини до полікультурного соціуму, в чому допоможуть професіонали-педагоги, на підготовку яких скеровано організацію навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Мал. 1. Професійне спрямування майбутніх педагогів-вихователів та іноземна мова у системі дошкільної освіти

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/30154/>Додаток
2. Богуш, Алла Михайлівна. Феномен "передшкільна освіта" в системі неперервної освіти / А. М. Богуш. – Наука і освіта : наук.-практ. журн. Півд. наук. Центру АПН України. – Одеса : Півд. наук. Центр АПН України, 2011. – № 4 (Педагогіка). – С. 6–8.
3. Богуш, Алла Михайлівна. Дитина в дошкільні роки. – Комплексна додаткова освітня програма./ Гриф МОН, молоді і спорту України/ – Запоріжжя . – 2011. – 188 с.
4. Богуш Алла Михайлівна. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навч.-метод. посібник / А.М. Богуш, Н.І. – Луцан. – К. : «Слово», 2008 – 256 с.
5. Бойко О. В. Формування мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання англійської мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.пед.наук: спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / О.В. Бойко. Одеса, 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zd->
6. Віттенберг К.Ю. Підготовка майбутніх вихователів засобами інформаційно-комунікаційних технологій до навчання дітей іноземних мов : дис. ... канд.пед.наук: 13.00.04 / Ксенія Юріївна Віттенберг. – Херсон, 2010. – 275 с.
7. Мордоус І. Особистісно-професійний компонент фахової готовності майбутнього вчителя іноземної мови в ДНЗ / І. Мордоус // Вісник Інституту розвитку дитини, 2011. – № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vird/2011_13/index.htm
8. Навчання дошкільнят англійській мові [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prolisok.it-we.net/navchannya-doshkilnyat-anglijskij-movi10> октября 2011 |
9. Ніколаєнко В.В., Петько Л.В. Англійська мова для вступників до магістратури зі спеціальностей: 8.01010101 «Дошкільна освіта», 8.01010201 «Початкова освіта»: навч. посібник для студентів, бакалаврів та аспірантів ВНЗ. – 2-

- ге вид., стереотипне / за ред. Андрущенко В. П. – К. : Ун-т «Україна», 2012. – 140 с.
10. Потебня А.А. Язык и народность // Вестник Европы. – 1895. – Т.5. – Кн. 9.
11. Соколовська С.В. Особистісно орієнтований підхід у навчанні іноземної мови дітей шостого року життя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.пед.наук: спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / С.В. Соколовська. –Київ : Інститут проблем виховання, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:MRpY5JA0xccJ:lawdiss>.
12. Стан та перспективи розвитку дошкільної освіти / Освіта, 2012. – № 41–42. – С. 2.
13. Ханова Ольга Семёновна. Занятия по английскому языку в детском саду / Ольга Семёновна Ханова. – М. : Просвещение, 1965. – 256 с.
14. Шкваріна Т.М. Англійська мова для дітей дошкільного віку (програма, методичні рекомендації) [Текст] : навч. посібник для вчителів раннього навчання англ. мови, студ. вищ. пед. навч. закладів / Т. М. Шкваріна. – Умань, 2003. – 116 с.
15. Шкваріна Т.М. Англійська мова для наймолодших [Текст] : програма, методичні рекомендації, розробки занять / Т. М. Шкваріна. – Х. : Видавнича група "Основа", 2005. – 176 с. – (Бібліотека журналу "Англійська мова та література" ; вип. 12 (24).
16. Шкваріна Т.М. Заняття з англійської мови у дошкільному навчальному закладі (теорія і практика) [Текст] : навч. посібник для вчителів англ. мови та студ. вищ. пед. навч. закладів / Т. М. Шкваріна. – Умань : [б.в.], 2003. – 250 с.
17. Education in Tibet, China [Editors-in-chief Song Heping, Han Xiaowu], 2011. – Institute for Educational Research of the Tibet Auitonomous Region. – 350 p.

В статье рассматриваются пути подготовки будущих педагогов-воспитателей к обучению иностранным языкам детей в дошкольных образовательных учреждениях

Ключевые слова: будущие педагоги-воспитатели, дошкольное образование, ребёнок, иностранный язык